

FÁBIÁN ZOLTÁN (1976) Budapest

FÁBIÁN ZOLTÁN

Véletlen determinizmus, avagy
Schrödinger macskája élt,
él és élni fog

Lakner Zsuzsa és Schwarz Volker kiállítása

„Isten nem kockajátékos.”
Albert Einstein

Elhíresült mondatába Einstein a kvantummechanikába vetett minden kételyét belesűrítette. Képtelen volt ugyanis elfogadni a kvantumvilág véletlen eseményeit, váltig tartotta magát ahhoz a meggyőződéshez, hogy világunk determinisztikus, következésképpen teljesen megismerhető. Habár elhitte – legalábbis elképzelhetőnek tartotta –, hogy a kvantummechanika működik, mégis kitartott egy kikövetkeztethető „valami” létezése mellett, ami végül is szabályozza a véletlen eseményeket. Ezek lennének az úgynevezett rejtett paraméterek. Sajnos azonban kiderült, hogy nincsenek ilyen rejtett paraméterek, a kvantummechanika ismét diadalt aratott, tehát mégis a véletlen irányítja a szubatomi folyamatokat.

Azaz: egy szuperpozícióban lévő elemi részecskének nem tudjuk egyidejűleg meghatározni minden tulajdonságát, tehát nem tudhatjuk, hogy Schrödinger macskája él-e, hal-e.

Schrödinger gondolkísérlete a kvantumvilág egyik abszurditását szemlélteti. Röviden: van egy doboz, abban egy macska, mellette egy *szerkezet*, ebben radioaktív anyag, ami egy óra alatt vagy lebomlik, vagy nem. Ha lebomlik, a macska meghal, ha nem, életben marad. Erről úgy győződhetünk meg, hogy kinyitjuk a dobozt, és megnézzük a macskát. Ám a rejtély abban van, hogy a kinyitás előtt a macska állapota teljesen véletlenszerű.

Élhet is, halhat is.

Tehát a macska hullámtermészetű.

Fenti – talán abszurdnak tűnő – bevezetőmmel csupán azt szerettem volna jelezni, milyen mélységekben irányítja létünket véletlenek sorozatával a természet.

Csakúgy, ahogyan Lakner Zsuzsa és Schwarz Volker is véletlenek sorozatára hagyatkozva épít/ fest képeket.

Ezek a véletlenek azonban rendkívül ravaszak.

Merthogy véletleneknek tűnnek azok a foltszerű felületek, amik mindkettejük munkáit jellemzik, Laknernál a papírfecnik, plakátdarabok – csaknem – fraktálszerű, tépett szélei, hiszen bizonyos mértékig ugyan képes a művész formázva szaggatni foltjait, ám a papír makacs anyag: mindannyian jól tudjuk, hogy nem mindig ott szakad el, ahol éppen akarjuk. Schwarznál a festékfoltok macskakodnak a felületen, ugyanis ahol vastagabban kerülnek a vászonra, engedve a gravitáció kísértésének, hajlamosak lefolyni, újabb véletlen felületet, nem tervezett esztétikumot alkotni.

Mindezek ellenére egyik művésztől sem állíthatnánk, hogy nem tudatosan szervezik/komponálják műveiket.

Lakner Zsuzsa véletlen foltokat használ tudatosan épített kompozícióihoz, Schwarz Volker a tudatos kompozíció végső alakulását bízza a véletlenre.

Tehát a címben leírt véletlen determinizmust azonnal módosíthatnánk így is: véletlen determinizmus, determinisztikus véletlen, hogy máris – látszólag – képzavarral éljek.

Azaz: abban az értelemben megérkeztünk a macskához, hogy nem állapíthatjuk meg egyik alkotói habitus primerségét sem. Mindkét állapot, mint ahogy ezt jelen kiállítás is bizonyítja, képes esztétikumra nemesíteni a véletlent.

Lakner Zsuzsáról azt mondtam: építi a képeit.

LAKNER ZSUZSA (1960) Stuttgart–Budapest

Szándékosan használtam az „épít” kifejezést, hiszen – akárha – Lego darabkákat rakna össze, úgy építi föl rétegről rétegre quasi-installációkká váló képeit. Abban a megközelítésben bátorkodom az installáció bélyegét ragasztani műveire, hogy talált plakátjait az általunk belakott térből szerzi be, majd alakítja sajátos egyedi „plakátokká”, egészen új teret szervezve körénk. A plakát eredeti verbalitása szinte teljesen elvész, mégis eszünkbe jut az épített környezet, ahol a reklám mindenhol üzen nekünk.

Lakner Zsuzsa ettől a „reklámértéktől” (ha ugyan van a reklámnak értéke) fosztja meg talált tárgyait azzal a gesztussal, ahogyan tudatos képpé, képzőművészetté formázza őket és ruhazza föl egyedi, új jelentéstartalommal többnyire fekete vásznain, egészen más, már-már zavarba ejtő helyzetbe hozva nézőjüket.

Schwarz Volker a FESTŐ.

Csupa nagybetűvel.

Régóta ismerem, egyszerűen ilyen a természete. Nem tud és – reményeim szerint – nem is akar nem festő lenni.

Szertelen kolorista, aki elképesztő ösztönösséggel és magabiztos tudatossággal tüntet el minden vak fölületet az általa „kezelésbe vett” nyersanyagról.

Olykor teleírja képeit azzal a bizonyos „ist”-tel, ami számomra azonnal Heideggert és a *Sein und Zeit*et idézi meg, utalva talán magának a művészetnek és a művészi gesztusnak a mindenkori *jelentőségára*, valamint legmélyebb kifejezőerejére, a lét és nemlét kérdésének örök vizsgálatára.

Most, hogy kinyitottuk a dobozt, megállapíthatjuk, hogy a macska él, és – szemben szegény Schrödingerrel – azt is kimondhatjuk, hogy a doboz kinyitása előtt is élt, mert – engedve játékos ösztöneinek – elrontotta a *szerkezetet*.

A budapesti BAYART Galériában 2015. október 1-jén elhangzott megnyitó beszéd szerkesztett változata.

SCHWARZ VOLKER (1960) Dunaharaszti

LAKNER ZSUZSA – SCHWARZ VOLKER, Falle, 2015